

Софија И. Мијовић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Одсек за филологију
Катедра за германистику

СТАТУС ИНТЕРФИКСА У СТРУКТУРИ ПРИДЕВСКИХ СЛОЖЕНИЦА У НЕМАЧКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У раду се разматра статус интерфикса у структури сложених придева у савременом немачком и српском језику. Акцент је стављен на могућности реализације датог сегмента творбе у оквиру придевских сложеница типа [придев + придев] и [именица + придев] у немачком језику, којима у српском одговарају *чисте придевске сложенице*. У њиховој творби не учествују префикси и суфикси, већ су непосредно творене од две слободне морфеме, које преузимају функцију непосредног конституента. Примарни циљ истраживања је да се утврди инвентар интерфикса у контрастираним језицима, те да ли постоји разлика у њиховој разноврсности и дистрибуцији, и у чему се та разлика огледа.

Кључне речи: интерфикс, придеви, сложенице, детерминативне сложенице, копулативне сложенице, непосредни конституенти, творбена конструкција

Рад представља контрастивни приказ статуса интерфикса у структури придевских сложеница у немачком и српском језику, при чему се поређење датог сегмента врши на примеру два типолошки различита језика. Наиме, слагање представља далеко продуктивнији модел творбе у немачком него у српском, а удео сложеница у лексици немачког далеко премашује исти у српском (уп. Рамелмајер 1977: 292). Досадашња истраживања о интерфиксима у немачкој лингвистици крећу се првенствено у домену именичких сложеница (уп. Киршнер 2013; Доналис 2011; Ортнер и др. 1991; Велман и др. 1974; Жепић 1970), док је приказ статуса интерфикса унутар придевских сложеница недовољно истражен. Слично стање бележимо и у срб(окроат)истици, с тим да су последњих година приметне тенденције детаљнијег описивања статуса интерфикса унутар система српског језика (уп. Ракић 2005, Ратковић 2009).

Будући да интерфикс поседује могућност дистрибуције са разним структурама и творбеним елементима (како слободним, тако и везаним творбеним морфема), намера нам је да се поређењем механизма творбе датог језичког пара укаже на сличности и разлике употребе интерфикса у немачком, у односу на српски. Поређење система два језика засновано је на методи контрастивне анализе. У циљу истраживања

1 sofija.mijovic@filum.kg.ac.rs

коришћен је паралелно-преводни корпус, с тим да је као полазни језик узет немачки, док српски представља језик-циљ. Тиме, основу истраживања представљају примери ексцерпирани из романа „Blechtrommel” и „Krebsgang” немачког писца Гинтера Граса, односно њихових српских превода „Лимени добош” и „Ходом рака”, као и роман „Vorleser” Бернарда Шлинка, односно његов српски превод „Читач”. Примарна корпусна грађа допуњена је и примерима са интернета који су се чинили релевантним за спроведено истраживање.

Циљ рада јесте да се утврди у којој се мери подударају творбени обрасци у српском и немачком, са интерфиксом или без интерфикса, као и где се јављају одступања. Тиме би се примарни задатак истраживања састојао у томе да утврдимо њихов инвентар, те да одговоримо на питање постоји ли разлика у њиховој разноврсности и комбинаторици, и у чему се она огледа. Стога је, на самом почетку, неопходно предочити основне појмове, термине и концепције у два лингвистичким срединама везаним за појаву интерфикса и творбу речи уопште, односно, статус интерфикса у контексту досадашњих лингвистичких изучавања, као и место које заузима у немачкој и српској лингвистичкој традицији.

1. ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ

1.1. У светској лингвистици назив „интерфикс”² (нем. *Interfix*) јавља се најпре код руских лингвиста (уп. Матијашевић 2007: 490), док исти термин у германистичкој лингвистици први пут употребљавају Флајшер/Барц (1992) за категорију која је у ранијој литератури најчешће обрађивана као *φυία*, тј. нем. *Fugenelement* (уп. Флајшер 1974: 44; Доналис: 2005: 42) или *Fugenzeichen* (Велман и др. 1974: 46). У српској дериватологији термин „интерфикс” готово да није ни присутан. Бележи се једино код И. Клајна (2002) и то само у делу у коме се наводе коегзистирајући називи у срб(окроат)истици. Предност над њим има низ других термина попут *сйојни вокал*, али и *сйојница*, *сйојник*, *везивни вокал*, *везивна морфема*, *сйојни формант* (уп. Клајн 2002: 23). Аутор наводи и назив интерфикс, али само са циљем да укаже на употребу овог термина код руских лингвиста, који подржавају теорију о интерфиксу као морфему и аналогију са префиксом и суфиксом као творбеним морфемама и носиоцима значења.

У срб(окроат)истичкој творбеној терминологији традиционално је прихваћен назив „спојни/везивни вокал” (уп. Клајн 2002; Бабић 2002), који индиректно упућује на спојну, тј. везивну функцију интерфикса. У овом раду, за дати феномен у српском и немачком, консеквентно ће бити коришћен назив интерфикс за све коегзистирајуће називе.

2 Назив сегмента интерфикс потиче из латинског, а настао је на основу његовог положаја унутар структуре речи: лат. *inter* – међу и *fixus* – причвршћен. Своју примену најпре је нашао у русистици, међутим, опште је оспораван због имплицирања на припадност класи афикса.

1.2. Дата термилошка хетерогеност преноси се и на план тумачења интерфикса. Посебан проблем у интерпретацији интерфикса као елемента творбе у контрастираним језицима представља велики број постојећих дефиниција и концепција (в. Велман 1973; Доналис 2005/2011; Киршнер 2003; Лоде 2006; Бабић 2002; Клајн 2002; Ракић 1997/2005)³. Код Флајшер/Барц (1995), чији творбено-синтаксички модел представља теоријску основу овог рада, налазимо следеће виђење анализираниог творбеног елемента: интерфикси представљају „семантички празне сегменте у структури творбене конструкције, како у оквиру композиције, тако и деривације, као у примерима *Arbeit-s-anzug*, *Lieg-e-stuhl*, *theor-et-isch*, *will-ent-lich*, *afrik-an-isch*.”⁴ Под овим појмом се, дакле, подразумевају значењски празни фонетски елементи, који се реализују са циљем олакшавања морфолошког прилагођавања конституената у оквиру творбене конструкције (уп. Флајшер/Барц 1995: 32; Доналис 2005). Дата концепција Флајшер/Барц о интерфиксу као семантички празном сегменту творбе представља полазну тезу рада, а слично тумачење налазимо и у срб(окроат)истици: „Може се сматрати да спојник није уопште формант (морфем), јер нема посебног значаја, него додаток основи којом се она оспособљава за слагање, [...]” (Бабић 2002: 45). На граници између два непосредна конституента у структури сложеница у немачком, могу се забележити интерфикси *-e-*, *-(e)n-*, *-(e)s-*, *-ens-*, *-eg-*, у литератури најчешће одређени као домаћи, те *-i-* и *-o-* као интерфикси страног порекла преузети из латинског и грчког (уп. Флајшер/Барц 1995: 32), док интерфиксални инвентар српског обухватају *-o-*, *-u-* и *-e-*, као три најфреквентнија елемента (Клајн 2002: 24).

1.3. Централно место у овом истраживању заузимају интерфикси који се јављају у оквиру придевских сложеница. У немачком језику продукти слагања представљају бинарне структуре које се састоје најмање из два непосредна конституента (НК). Поступак слагања подразумева спајање два НК који ван сложенице имају статус слободних лексема. Насупрот томе, у срб(окроат)истичкој литератури под термином слагање налазимо различите концепције код различитих аутора. С. Бабић (2002: 49) у оквиру творбеног модела слагање наводи поред сложено-несуфиксалне, још и сложено-суфиксалну и сложено-префиксалну творбу, док Ж. Станојчић (2010: 48) последње две дефинише као комбиновану творбу, која представља додавање афикса на једну творбену основу. У Флајшеровом синтаксичко-структуралном моделу творбе речи афиксација, тј. додавање префикса или суфикса на творбену основу, подразумева експлицитну деривацију. Литература је показала да наведеном творбеном обрасцу у немачком одговарају продукти сложене-несуфиксалне творбе, тј. чистог слагања у српском језику.

3 Питање разграничења функције интерфикса и његовог морфематског статуса у досадашњој немачкој и срб(окроат)истичкој литератури није решена, али наведена проблематика остаје ван оквира овог рада.

4 „Eine nicht mit der Alomorphie gleichzusetzende, wohl aber funktional mit ihr vergleichbare Erscheinung ist das Ausreten von semantisch `leeren` Segmenten in der Kompositions- oder Derivationsfuge von WBK wie in *Arbeit-s-anzug*, *Lieg-e-stuhl*, *theor-et-isch*, *will-ent-lich*, *afrik-an-isch*.” (превод аутора)

2. ЕМПИРИЈСКА АНАЛИЗА

Контрастивна анализа извршена је са два аспекта: семантичког и морфолошког. Према критеријуму семантичког међуодноса непосредних конституената, придевске сложенице можемо класификовати у две групе: (1) *детерминативне*, код којих први НК детерминира други, сужавајући значење базе којој је придодата на однос хипероним – хипоним, и (2) *копулативне* – где се као НК јављају исте врсте речи у напоредном, тј. равноправном семантичком односу. Будући да се интерфиксална веза увек остварује у оквиру бинарних или поликонституентских структура, унутар наведених подтипова врши се даља поткласификација, а као основни критеријум поделе узима се припадност врсти речи првог конституента.⁵ Тиме морфолошка анализа према конституентима открива оквире реализације интерфикса у структурама придевских сложеница оба контрастирана језика.

2.1. ПРИДЕВСКЕ ДЕТЕРМИНАТИВНЕ СЛОЖЕНИЦЕ

Корпусна анализа показала је да се на основу површинске структуре, тј. категоријалне припадности првог НК, могу разликовати два типа детерминативних сложеница код придева у српском и немачком:

1. [ПРИДЕВ + ПРИДЕВ]
2. [ИМЕНИЦА + ПРИДЕВ]

Будући да дати творбени образац познају оба језика, у творби придева овог типа могу се уочити одређене законитости у механизмима творбе језика појединачно, али и разлике на контрастивном плану.

ТИП 1. [ПРИДЕВ + ПРИДЕВ]

На основу примера забележених у корпусу, најфреквентније сложене придеве овога типа у оба контрастирана језика представљају придеви за боју⁶. Детерминативни однос између конституената јавља се код оних лексема где први НК одређује нијансу основне боје изражене другим конституентом – за разлику од копулативног, где значење читаве творбене конструкције представља комбинацију боја израженим НК (нпр. *плаво-жути*). Примери показују да се у српском и немачком као придеви придодати бази могу јавити кореспондентне лексеме, у функцији сужавања значењског поља базе: за изражавање степена светлости

5 У раду се полази од тога да је друга, тј. базна конституента увек придев, пошто су предмет анализе придевске сложенице.

6 Писање назива за боје у српском одређено је *Правоиџом српског језика* Матице Српске: придевске сложенице за изражавање нијанси пишу се спојено, док се копулативни придеви за боју пишу са цртицом уколико су конституенти неокрњени (уп. Пешикан и др. 2010: 87–88).

једне боје – најчешће *hell/dunkel* - *светлао/шаман*, за јачину боје нпр. *blass/блег* или за изражавање тоpline нпр. *kühl/хладан*.

- (1) [...], und zwischen Kristallschale mit Zierobst und dem grünen, in einer Lotterie gewonnenen Pokal jene Lücke, die dank geschäftlichen Tüchtigkeit meiner Mutter später mit einem hellbraunen Radioapparat geschlossen werden sollte. (Грас 1962: 34)
- (2) [...], и између кристалне чиније са украсним воћем и зеленог, на томболи извученог пехара рупа коју су касније, захваљујући пословној умешности моје маме, испунили светло-смеђим радио-апаратом. (Грас 1963: 53)
- (3) Hohe Stirn, hohe Backenknochen, blaßblaue Augen, volle, ohne Einbuchtung gleichmäßig geschwungene Lippen, kräftiges Kinn. (Шлинк 1995: 14)
- (4) Високо чело, испупчене јагодице, бледоплаве очи, пуне, равномерно набубреле полукружне усне, снажна брада. (Шлинк 2002: 11)
- (5) Er war mittleren Alters, hatte ein hageres Gesicht, ein dunkelrotes Mutter- oder Brandmal an der rechten Schläfe, [...]. (Schlink 1995: 144)
- (6) Био је средњих година, упалих образа, с тамноцрвеним белегом или трагом опекотине на десној слепоочници. (Шлинк 2002: 139)
- (7) Während die Briefmarken des Freistaates ein hanseatisch rot-goldenes Koggen und Wappen zeigendes Gepränge den Briefen boten, [...]. (Грас 1962: 33)
- (8) Док су поштанске марке Слободне Државе, посликане трбушастим бродовима и грбом украшавале писма својим ханзеатски црвенкасто-златном раскоши, [...]. (Грас 1963: 50)
- (9) [...], forderte bei Schadenansprüchen Beweise und machte dabei sachlich kühlgraue Augen. (Грас 1962: 50)
- (10) Из почетка је мама без буњења и вредно плаћала све, већином праћкама разбијене кухињске прозоре, но онда је и она најзад схватила мој гласовни феномен, те приоштетним захтевима тражила доказе, правила притом пословно хладносиве очи. (Грас 1982: 50)

- (11) Als Tante Kauer uns fünf Minuten später wieder im hellblauen Geschirr hatte - nur ich lief frei und wichelte den roten Faden auf, [...]. (Грас 1962: 59)
- (12) Кад нас је тетка Кауер после пет минута опет имала у светлоплавом хаму – само ја сам ишао слободан и намотавао црвену вуницу, [...]. (Грас 1982: 81)
- (13) Punkt halb zehn stellte sich in luftig hellem Sommerazug mit durch brochenen, feingrauen Halbschuhen, einen Strohut tragend, Jan Bronski ein. (Грас 1962: 96)
- (14) Тачно у пола десет нацртао се Јан Бронски у лаком светлом летњем оделу, рупичастим светлосивим полуципелама и сламном шеширу. (Грас 1982: 120)

Примери показују да се интерфикс у оквиру дате структуре не реализује на исти начин у немачком и српском: за немачки важи творбени образац ПРИДЕВ + - Ø - + ПРИДЕВ], а за српски [ПРИДЕВ + -о- + ПРИДЕВ].

немачки

[blass] + [- ø -] + blau] → blassblau

[hell] + [- ø -] + blau] → hellblau

[dunkel] + [- ø -] + [rot] → dunkelrot

српски

[блед] + [-о-] + [плав] → бледоплав

[светао] + [-о-] + [плав] → светлоплав

[таман] + [-о-] + [црвен] → тамноцрвен

Другачије речено, у немачком се творбени образац [ПРИДЕВ + ПРИДЕВ] без изузетка остварује реализовањем нултог интерфикса, док се у српском остварује структуром са интерфиксом -о-. Наиме, употреба овог (српског) интерфикса условљена је домаћим лексемама реализованим као први НК. Српски се понаша према немачком обрасцу једино уколико се као први конституент јави нека од боја страног порекла, која у српском нема деклинацију. Да је тако доказује следећи пример:

- (15) Čak i u polusenci cvetaće od jula do avgusta i ulepšati svaki prostor svojim nežnim lila ili lilaplavim zvončićima, koji potpuno prekriju biljku, [...]. (<http://www.lisa.rs/moja-lepa-basta/balkon-i-terasa-basta/3304-skromni-ljupki-zvonic.html>)

ТИП 2. [ИМЕНИЦА + ПРИДЕВ]

Тип слагања придева, где се као први непосредни конституент јавља именица (најчешће у виду симплекса), представља један од најпродуктивнијих процеса творбе у савременом немачком језику. Реализација интерфикса унутар наведеног творбеног обрасца условљена је категоријалним обележјима првог конституента, што потврђују и наведени примери (16–34). Уколико као детерминанс функционира именица *јакe деклинације*, *мушког* или *средњег рода*, граница између конституената остаје немаркирана, тј. јавља се *нулти интерфикс*. Упореди:

- (16) [...], kein Zirkus hat solche Schimmel, nervös, voller Troddeln, die Sehen peinlichgenau, und die Nüstern gebläht, karminrot, draus Wölkchen, [...]. (Грас 1962: 22)
- (17) Sie war zwar gutmütig, aber himmelblau dümm. (Грас 1962: 68)
- (18) Die Pestalozzischule war ein neuer, ziegelroter, mit Sgraffitos und Fresken modern geschmückter, dreistöckiger, länglicher, oben flacher Kasten. (Грас 1962: 60)
- (19) Zum ersten Mal seit Jahren trägt er wieder seine kupferroten Haare. (Грас 2007: 88)
- (20) [...], während sie, die damals schon üppig über die Ufer trat, ihr Fleisch in ein strohgelbes Badekodtüm goß. (Грас 1962: 88)
- (21) Der schaute mit meinen Bronskiaugen kobaltblau in die Welt und zeigte, was ich ihm am meisten verübelte, meine Gestik. (Грас 1962: 114)
- (22) Eine honiggelbe Trompete stand tonlos neben einem, den Kampfhandlungen gehorchenden, das heißt, bei jedem Granateneinschlag bimmeldnden Glockenspiel. (Грас 1962: 185)
- (23) [...], Blicke, bleigraue, durchdringliche Blicke vom selben Kaliber [...]. (Грас 1962: 189)
- (24) Welch eine Anmaßung, den spinatgrünen Latz und Kundschaft gegenüber lächelnd und weise tuend „Des lieben Gottes grüne Gartenschürze“ zu nenen. (Грас 1962: 230)

Ипак, након номиналних база (често у виду симплекса) које се завршавају на *-e*, а које представљају именице слабе падешке промене (примери 25–30), јавља се интерфикс *-n-* (евентуално *-en-*: пример 28), било да је реч о именицама женског или мушког рода. У питању су придевске сложенице код којих се интерфикс *-(e)n-* реализује по аналогiji са флективним морфемама датог типа деκлинације.

Примери (29–30) указују на другачије могућности употребе интерфикса након такве лексеме: као прва НК јавља се именица слабе деκлинације, нпр. *die Asche*, *-n* или *die Kirsche*, *-n* али не и интерфикс *-n-* (који би логично уследио), већ *нулти* – реализација интерфикса изостаје, међутим, долази до скраћивања основичке морфеме (*asch-*, *kirsch-*). Упореди:

- (25) [...], dass sie mich küsste, dass mich die Muse schrecklich küsste. (Грас 1962: 329)

- (26) Butzenscheiben bierflaschengrünen Natur verglasten das einzige Fenster. (Грас, 1962: 434)
- (27) [...], nach dessen bauernschlauen Regel die Lehren des Marx mit dem Mythos des Jazz zu vermischen sind. (Грас 1962: 424)
- (28) Aus stillen, fast menschenleeren Straßen, aus den Nischen windgeschützter Hauseingänge beobachtete ich [...]. (Грас 1962: 102)
- (29) Sie hatte ihr schulterlanges, aschblondes Haar im Nacken mit einer Spange gefasst. (Шлинк 1995: 14)
- (30) Signora Roswitha Raguna, streichelte den eleganten, englisch zugeschnittenen Maßanzug des Herrn Bebra, schickte dann mir ihre kirschscharzen Mittelmeeraugen [...]. (Грас 1962: 138)

Анализирани примери показују да унутар горе наведеног творбеног обрасца [ИМЕНИЦА + ИНТЕРФИКС + ПРИДЕВ] може бити реализован и интерфикс *-s-*, уколико као први конституент фунгирају именице настале од глагола процесом имплицитне деривације (пример 31). Појава истог интерфикса уочава се и код придева чију базну конституенту чине именице женског рода са завршетком на суфикс *-ung* и *-heit* (примери 32–33).

Формална аналогија између интерфикса и флективних морфема у оба претходно наведена случаја изостаје, али се на основу корпусне анализе може извести закључак да се интерфикс *-s-*, по правилу, јавља након полиморфемских структура речи, дакле, никада код симплекса. Упореди:

- (31) [...] die weiblich müden Hände, die gepflegt und arbeitsscheu ihre Stigmata wie Meisterarbeiten eines für Fürstenhöfe schaffenden Juweliers zur Schau stellten. (Грас 1962: 112)
- (32) Peter Seamus O'Toole, der ehemalige Journalist der "Yorkshire Evening News", spielte für seine Klientel und war dennoch äußerst öffentlichkeitsscheu und gab kaum Interviews. (<http://www.spiegel.de/kultur/kino/nachruf-auf-den-schauspieler-peter-o-toole-a-939267.html>)
- (33) Er erledigte verantwortungsbewusst seinen Parteikram, [...]. (Грас 1962: 216)

Наредни пример (34) представља једини случај реализације интерфикса *-er-* пронађен у корпусу, што не искључује могућност постојања и других примера где је структура речи проширена овим елементом. Будући да се интерфикс *-er-* поклапа са морфемом за множину именице (нем. *Licht*, *-er*), потврђује се тврдња о реализацији интерфикса по аналогији са флективним морфемама за деклинацију дате именице.

- (34) Bevor sie lichterloh brannte, beschuldigte sie, peinlich befragt, noch ihren Gönner, den Kaufmann aus Folorenz und gleichfalls den Bildhauer, der ihr so gut Maß genommen hatte. (Грас 1962: 152)

Поређење придевских детерминативних сложеница у немачком и српском отежава чињеница да српски на овом пољу није толико продуктиван као немачки, те да највећи број сложеница овог типа у немачком за еквивалент у српском имају сложенице типа [ПРИДЕВ + ПРИДЕВ]. Суштинска разлика између наведених лексичких јединица лежи у томе што се у немачком као први НК јавља именица (нпр. *die Asche*), док у српском градивни придев изведен од дате именице (нпр. *пепељаст*). Као што је већ раније назначено, у српском се унутар оваквих структура уочава доследност, да се између конституената придевског типа јавља интерфикс -о-, док се на малом броју примера уочава и интерфикс -е-. Упореди:

- (35) Пепељастоплаву косу, која је сезала до рамена, скупила је на потиљку шналом. (Шлинк 2002: 43)
- (36) Она са тамном воденом ондулацијом, Мацерат са кудравом плавом косом, Јан са зализаном зачешљаном кестенастомеђом. (Грас 1963: 68)
- (37) Док су тапете биле винскоцрвене, софа се преливала у скоро пурпурној боји. (Грас 1963: 68)
- (38) Сребрносива пристаје просторијама у којима има много сјајних детаља од стакла или метала. (<http://zena.blic.rs/Porodica/16231/Воје-zidova-koje-pristaju-svacom-prostoru>)
- (39) Песталоцијева школа била је нова, цигленоцрвена, са графитом и фрескама, модерно украшена, троспратна, дугачка, горе зарављена сандучара. (Грас 1963: 82)
- (40) Изабрао сам орман, јер бих под креветом испрљао своје осетљиво маринскоплаво одело. (Грас 1982: 152)
- (41) [...] погледе, оловносиве, продорне погледе, истог калибра, [...]. (Грас 1982: 218)
- (42) [...], у мишјесивој униформи музејског чувара [...]. (Грас 1982: 183)

То указује на једну од системских разлика између два језика, будући да српски језик ретко допушта реализацију именице као детерминативног конституента у структури сложених придева. На обимном корпусном материјалу пронађене су свега две лексичке јединице срп-

ског језика чија би структура одговарала типу [ИМЕНИЦА + ПРИДЕВ], а код којих се јавља нулти интерфикс. Упореди:

- (43) [...], противно свакој логици, патлиџанџвено, глорификовано и слилизовано крвареће срце, [...]. (Грас 1963: 138)
- (44) [...], ниједан циркус нема такве белце, нервозни, накинђурени кићанкама, затегнутих тетива и раширених ноздрва, карминџвених, облачићи из њих, [...]. (Грас 1982: 40)

На основу овако малог броја примера не могу се извести поуздани закључци, те остављамо места за даље анализе.

2.2. ПРИДЕВСКЕ КОПУЛАТИВНЕ СЛОЖЕНИЦЕ ТИПА [ПРИДЕВ + ПРИДЕВ]

Творбени образац [ПРИДЕВ + ПРИДЕВ], где се као непосредни конституенти јављају исте врсте речи у напоредном, тј. равноправном семантичком односу, познају и немачки и српски, те се са аспекта творбе ове структуре могу посматрати као кореспондентне. На корпусу се као посебно занимљива, а уз то и најбројнија група придевских сложеница оба језика, издвајају придеви за боје и придеви географског порекла. Стога ће им у овом истраживању бити посвећена посебна пажња.

Уколико се у немачком као два непосредна конституента јаве два придева, на граници између њих увек ће бити реализован *нулти инџерфикс*. Упореди:

- (45) [...], zerschlug die polnischen Latten, auf Koljaczeks Kaschuberrücken, zu soviel weißrotem Brennholz, [...]. (Грас 1962: 19)
- (46) [...], und Oskar schlich betroffen, mit heißen Ohren, im Zentrum verletzt davon, verkrümelte sich zwischen den blauweißen Wohnwagen, [...]. (Грас 1962: 91)
- (47) [...], unten an seinen grünroten Wollsocken hinter der Schau-fensterscheibe eines Herrenmodegeschäftes auf der Königsallee [...]. (Грас 1962: 108)
- (48) Weder kam es zu politischen Händeln, deutsch-polnischen Messerstechereien, noch zur Milieuattraktion einer handfesten, aus sozialen Mißständen geborenen Meuterei. (Грас 1962: 23)
- (49) [...], denn der Anblick seines eigenen Blutes auf seinem zerkratzten Handrücken stellte zwar nicht den polnisch-französischen Garantievertrag in Frage, [...]. (Грас 1962: 191).

У српском се у свим анализираним примерима на корпусу јавља образац [ПРИДЕВ + ИНТЕРФИКС + ПРИДЕВ], што упућује на доследност јављања интефикса *-o-*. Упореди:

- (50) [...], те ове пољске летве разложио на Кољачековим кашубским ребрима на толико бело-црвених дрваца, [...]. (Грас 1963: 26)
- (51) [...], Оскар се посрамљен црвен до ушију, погођен у сами срж, оджуњао даље, увукао се између бело-плавих циркуских кола, [...]. (Грас 1982: 115)
- (52) Доле по зелено-црвеним вуненим чарапама иза изложбеног окна каквог модног дућана за господу у Краљевској алеји, [...]. (Грас 1982: 134)
- (53) Није дошло ни до политичких свађа, немачко-пољских туча ножевима, ни до амбијентске атракције једне честите, из тешких солцијалних прилика потекле побуне. (Грас 1963: 32)
- (54) [...], јер поглед на сопствену крв на разгребаној судланици није додуше довео у питање Француско-пољски пакт о указивању помоћи, [...]. (Грас 1982: 221)

Изузетак од горе наведених тврдњи у српском представљају изразито идиоматизоване лексеме попут *сшармали*, у којој не долази до реализације интерфикса, те се наведени творбени образац може сматрати кореспондентним немачком творбеном обрасцу. Упореди:

- (55) Sie schrieb über sich und ihr pubertäres, altkluges und, wenn es sein muss, durchtriebenes Verhalten mit derselben Nüchternheit, mit der sie alles andere beschreibt. (Шлинк 1995: 115)
- (56) Писала је о себи и свом пубертетском, стармалом и када је било потребно, лукавом понашању с истом трезвеношћу с којом је све остало описивала. (Шлинк 2002: 88)

У српском језику могућа је реализација и више интерфикса, и то унутар копулативних сложеница састављених од три непосредна конституента, при чему се на граници између првог и другог, односно другог и трећег НК јавља интефикс *-o-*. У немачком, напротив, наведена конструкција никада не дозвољава употребу било ког другог интерфикса на назначеном месту, сем нултог (примери 57–58).

- (57) Während die beiden langsam, und immer wieder die polnisch-französisch-englische Beziehungen erwägend, [...]. (Грас 1962: 192)
- (58) И док су њих двојица полако и свеједнако процењујући пољско-француско-енглеске односе, [...]. (Грас 1982: 222)

Посебно занимљиве, са аспекта творбе речи, чине се копулативне сложенице чије непосредне конституенте представљају придевски деривати на суфикс *-isch* у немачком језику. Анализа показује да у таквим творбеним конструкцијама некада долази до редуције прве конституенте, тачније скраћивања суфикса *-isch*, те да то имплицира појаву суфикса *-o-*. Упореди:

(59) Das lustige, erregbare, der glücklichen kelto-germano-slawischen Rassenmischung mit Vorwiegen des deutschen Elements geschuldete Temperament. (<http://www.zeit.de/2013/13/Artgenossen-Oesterreichische-Literatur>)

(60) Bald beklagte er sich bei seinen deutschen Eltern, weshalb nicht auch er serbokroatisch oder türkisch oder sonstwas verstünde, weshalb wir ihm nur deutsch beibrächten. (http://www.welt.de/welt_print/article2664711/Die-chaotische-Mischung-der-Kultur.html)

(61) Ein Weltenbummler italo-französisch-levantinischer Herkunft, am liebsten unterwegs mit dem Fahrrad, das seinem «Vagabondage» am ehesten entgegenkam. <http://www.nzz.ch/aktuell/startseite/literarischervagabund-1.17092817>)

Примери (62–63) указују на истоветне могућности употребе интерфикса *-o-* у српском, при чему се као први, тј. редуковани НК јавља придев са суфиксом *-ски*, нпр. *евројски*. Стога се може говорити о постојању кореспондентног творбеног обрасца у оба поређена језика.

(62) Одлука Врховног савета Евроазијске економске уније (ЕЕУ) да започне преговоре са Србијом о унификацији трговинског режима, прошириће важење нашег споразума о бесцаринској трговини са Русијом, Белорусијом и Казахстаном и на Јерменију и Киргизију. (<http://www.politika.rs/scc/clanak>)

(63) U razgovoru sa studentima i mladim autorima, pokušaće da ih ubedi da budu buntovni. „Da daju otpor tom masovnom uticaju anglosaksonske kulture. Da moramo da damo i drugačiju sliku sveta. (<https://www.danas.rs/kultura/otpor-masovnom-uticaju-anglosaksonske-kulture/>)

3. ЗАКЉУЧАК

Анализа статуса интерфикса на језичком пару немачко-српски указује на разноврсне могућности комбиновања интерфикса унутар придевских сложеница и различите начине њихове реализације унутар структура два језика.

Већ површном анализом статуса интерфикса уочава се суштинска разлика међу контрастираним језицима. Док се у немачком, који у погледу композиције представља јако продуктиван језик, код копуплативних сложеница јавља нулти интерфикс, у српском је ситуација потпуно различита. Готово све испитане сложенице овог типа у српском дозвољавају реализацију интерфикса између непосредних конституената. Српски, иако мање продуктиван језик, у процесу слагања ретко дозвољава нулти суфикс на граници између конституенти (изузетно код неких детерминативних). Немачки је с тог аспекта флексибилнији, али и као такав омогућава реализацију већег броја интерфикса унутар сложене ТК, него српски. Утврђено је да је немачки богатији интерфиксима у односу на српски, нарочито када је реч о детерминативним сложеницама. Статус најфреквентнијег у српском има интерфикс *-o-*, док се *-e-* ређе јавља. Корпусним истраживањем су, стога, утврђена свега три интерфикса у српском према пет у немачком: *-o-*, *-e-* и *- -*, наспрам *-(e)n-*, *-(e)s-*, *-er-*, *-o-* и *- -*. На основу изложеног може се закључити да се дистрибуција интерфикса врши на основу морфолошких обележја прве конституенте придевске сложенице, те да семантички однос између НК не утиче на његову реализацију.

Извори

- Шлинк 1995: В. Schlink, *Der Vorleser*, Zürich: Diogenes Verlag AG.
 Шлинк 2001: Б. Шлинк, *Чииаи*, Београд: Плато.
 Грас 1962: G. Grass, *Die Blechtrommel*, Frankfurt am Main und Hamburg: Fischer Bücherei KG.
 Грас 1963: Г. Грас, *Деји гобош*, Нови Сад: Издавачко предузеће „Братство-јединство”.
 Грас 2007: G. Grass, *Im Krebsgang*, München: Deutscher Taschenbuch.
 Грас 2002: Г. Грас, *Хогом рака*, Београд: Народна књига - Алфа.

Интернет извори

- www.lisa.rs – <http://www.lisa.rs/moja-lepa-basta/balkon-i-terasa-basta/3304-skromni-ljupki-zvoncic.html>
 www.spiegel.de – <http://www.spiegel.de/kultur/kino/nachruf-auf-den-schauspieler-peter-o-toole-a-939267.html>
 zena.blic.rs – <http://zena.blic.rs/Porodica/16231/Boje-zidova-koje-pristaju-svakom-prostoru>
 www.zeit.de – <http://www.zeit.de/2013/13/Artge-nossen-Oesterreichische-Literatur>
 www.welt.de – http://www.welt.de/welt_print/article_2664711/Die-chaotische-Mischung-der-Kultur.html
 www.nzz.ch – <http://www.nzz.ch/aktuell/startseite/literarischervagabund-1.17092817>

www.politika.rs – <http://www.politika.rs/scc/clanak>

www.danas.rs – <https://www.danas.rs/kultura/otpor-masovnom-uticaju-anglosaksonske-kulture>

Литература

Бабић 2002: S. Babić, *Tvorba reči u hrvatskome književnom jeziku*, Zagreb: Hrvatska akademija nauka i umetnosti: Nakladni zavod Globus.

Бабић 1996: S. Babić, *Sufiksalna tvorba pridjeva u suvremenom hrvatskom ili srpskom književnom jeziku*, Zagreb: JAZU.

Велман и др. 1974: H. Wellman et al., Zur morphologischen Regelung der Substantivkomposition im heutigen Deutsch, Bonn: *Zeitschrift für deutsche Philologie*, 93, 358–378.

Велман и др. 1978: H. Wellman et al., *Deutsche Wortbildung: Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache. Dritter Hauptteil: Das Adjektiv*, Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwan.

Доналис 2005: E. Donalies, *Die Wortbildung des Deutschen*, Tübingen: Günter Narr Verlag.

Доналис 2011: E. Donalies, *Tagtraum, Tageslicht, Tagedieb: Ein korpuslinguistisches Experiment zu variierenden Wortformen und Fugenelementen in zusammengesetzten Substantiven*, Mannheim: Institut für Deutsche Sprache.

Жепић 1970: S. Žepić, *Morphologie und Semantik der deutsche Nominalkomposita*, Zagreb: Philosophische Fakultät der Universität Zagreb.

Клајн 2002: И. Клајн, *Творба речи у савременом српском језику 1*, Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства: Институт САНУ.

Клајн 2003: И. Клајн, *Творба речи у савременом српском језику 2*, Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства: Институт САНУ.

Киршнер 2013: Kürschner, S. *Von Volk-s-musik und Sport-O-geist im Lemming-O-land – Af folk-e-musik og sport-s-ånd i lemming-e-landet: Fugenelemente im Deutschen und Dänischen – eine kontrastive Studie zu einem Grenzfall der Morphologie (Magisterarbeit)*. < http://www.freidok.uni-freiburg.de/volltexte/1256/pdf/Kuerschner_Fugenelemente_MagArbeits.pdf.> 31.12.2017.

Лоде 2006: M. Lohde, *Wortbildung des modernen Deutschen: Ein Lehr- und Übungsbuch*, Tübingen: Narr Verlag.

Матијашевић 2007: J. Матијашевић, Интерфикси у руској и српској творбеној терминологији, Нови Сад: *Зборник Машице Српске за филологију и лингвистику*, XL/2, 253–258.

Ортнер 1991: L. Ortner, *Deutsche Wortbildung. Typen und Tendenz in der Gegenwartssprache. Hauptteil 4. Substantivkomposita*. Berlin/ New York: De Gruyter.

Пешикан и др. 2010: М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица, *Правопис српскога језика*. Нови Сад: Матица Српска.

Ракић 1997: С. Ракић, Да ли је китоловац - ловац на китове?, Нови Сад: *Зборник Машице Српске за филологију и лингвистику*, 40, 489–503.

Ракић 2005: С. Ракић, О везном вокалу и везном морфему у неким типовима сложеница у српском језику, Београд: *Наш језик*, 36, 1/4, 35–53.

Рамелмајер 2007: М. Rammelmeyer, *Die deutsche Lehnübersetzungen im Serbokroatischen. Beiträge zur Lexikologie und Wortbildung*, Wiesbaden: Franz Steiner Verlag.

Ратковић 2009: Д. Ратковић, *Речи са инџерфиксима у српском језику: докторска дисертација*, Београд: [Д. Ратковић].

Станојчић 2010: Ж. Станојчић, *Грамаџика српској књижевној језика*, Београд: Креативни центар.

Флајшер/Барц 1992: W. Fleischer, I. Barz, *Wortbildung der deutschen Gegenwartsprache*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

Флајшер/Барц 1995: W. Fleischer, I. Barz, *Wortbildung der deutschen Gegenwartsprache*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

Sofija I. Mijović / ZUM STATUS DER INTERFIXE IN DER STRUKTUR VON ADJEKTIVISCHEN ZUSAMMENSETZUNGEN IN DER DEUTSCHEN UND SERBISCHEN GEGENWARTSSPRACHE

Zusammenfassung / Der vorliegende Betrag stellt eine kontrastive Analyse des Status von Interfixen in der Struktur der adjektivischen Zusammensetzungen im Deutschen und Serbischen dar. Ziel der Arbeit ist es, das Inventar sowie die Distributionsmöglichkeiten der Interfixe in den beiden untersuchten Sprachen aufzudecken und miteinander zu vergleichen. Bei der Analyse der deutschen und serbischen Lexeme werden die im untersuchten Belegkorpus meistvorkommenden Interfixe und Wortbildungsstrukturen, bzw. die Interfigierungstendenzen in der beiden Sprachen festgestellt.

Schlüsselwörter: Interfix, Adjektiv, Zusammensetzung, Determinativkomposita, Kopulativkomposita, unmittelbare Konstituenten, Wortbildungskonstruktion, kontrastive Analyse

Примљен: 10. јануара 2018.

Прихваћен за штампу фебруара 2018.

